

Arkusz Oceny Ucznia w Szkolnej Ocenie Funkcjonalnej

dr hab. Ewa Domagała-Zyśk, prof. KUL

*Projekt innowacyjno-wdrożeniowy w zakresie wsparcia międzysektorowego
dzieci, uczniów i rodzinna poziomie powiatowym*

Proces Szkolnej Oceny Funkcjonalnej opracował zespół:

opracował zespół ekspertów w składzie:

- Domagała-Zyśk Ewa, dr hab., prof. KUL (lider zadania)
- Chrzanowska Iwona, prof. (UAM)
- Czarnocka Marzena, dyrektor PP-P
- Jachimczak Beata, dr hab. prof. UAM
- Mariańczyk Katarzyna, dr (KUL) (sekretarz merytoryczna projektu)
- Olempska-Wysocka Magdalena, dr. hab. (UAM)
- Otrębski Wojciech, dr hab. prof. KUL (koordynator merytoryczny projektu)
- Papuda-Dolińska Beata, dr (UMCS, IBE)
- Pawlak Karol, dr Polska Rada ds. ICF
- Podgórska-Jachnik Dorota, dr hab. prof. UŁ

Ogólne założenia

1. W procesie Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (SzOF) zbierane są informacje o mocnych i słabych stronach ucznia. Podejmowane są decyzje o wsparciu edukacyjno-specjalistycznym dla ucznia i formułowane rekomendacje do dalszych etapów oceny funkcjonalnej (np. wskazania do pogłębionej oceny funkcjonalnej w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej).
3. Osobą koordynującą proces Szkolnej Oceny Funkcjonalnej jest Koordynator Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF) - pedagog szkolny, pedagog specjalny, psycholog lub inna osoba wyznaczona przez Dyrektora Szkoły.
4. Jeśli uczeń miał już wykonywaną wcześniej Ocenę Funkcjonalną (OF) (np. w ramach WWR lub we wcześniejszych klasach), gromadzimy dokumenty z diagnozami medycznymi / ocenami psychologiczno-pedagogicznymi, logopedycznymi – także one podlegają analizie w procesie SzOF.

Etap 1

Pierwszym etapem SzOF są konsultacje zespołowe. W konsultacjach mogą uczestniczyć: uczeń, nauczyciele (np. nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, nauczyciel – wychowawca, inny nauczyciel dobrze znający ucznia), nauczyciele specjaliści zatrudnieni w szkole (psycholog, pedagog, pedagog specjalny, logopeda) oraz rodzice/ prawni opiekunowie ucznia. Dodatkowo mogą także uczestniczyć osoby spoza środowiska szkolnego i domowego dobrze znające ucznia, np. terapeuci, wychowawcy świetlic środowiskowych.

Konsultacje zespołowe odbywają się zawsze wtedy, gdy rodzic, nauczyciel lub inny specjalista (np. pedagog, psycholog, pedagog specjalny, logopeda) dostrzega jakieś ograniczenia aktywności i uczestnictwa ucznia w edukacji szkolnej oraz kiedy potrzebę konsultacji zgłaszają rodzice/opiekunowie ucznia lub sam uczeń. Konsultacje zespołowe podejmowane są przede wszystkim:

1. gdy do placówki trafia uczeń ze zdiagnozowaną niepełnosprawnością /dodatkowymi potrzebami edukacyjnymi – wskazane są konsultacje zespołowe dotyczące kontynuacji dotychczasowego wsparcia, ewentualnie wprowadzenia nowych strategii wynikających z kolejnych/nowych zadań edukacyjnych ucznia;
2. gdy nauczyciel, rodzic, sam uczeń lub inna osoba zgłasza potrzebę udzielenia uczniowi wsparcia, ale zakres jego trudności nie jest jeszcze określony – celem konsultacji zespołowych jest wówczas określenie problemu i podjęcie decyzji co do rodzaju i zakresu wsparcia, a jeśli trzeba – to też dalszych działań diagnostycznych.

Etap 1 cd.

W kolejnych miesiącach pobytu ucznia w placówce spotkania zespołu zonsultacyjnego mają charakter ewaluacyjny i odbywają się jeden raz w semestrze.

Koordynator szkolnej oceny funkcjonalnej decyduje o osobach zaproszonych do ZK. Przekazuje zainteresowanym (jeżeli to możliwe, to także uczniowi) do wypełnienia Formularz Konsultacji Zespołowych (FKZ). W FKZ każdy uczestnik ZK zaznacza obszar/obszary, w których pojawiają się problemy i te, w których dostrzegane są mocne strony ucznia. FKZ jest wypełniany przez każdego z członków Zespołu Konsultacyjnego.

Etap 2

Kolejnym etapem jest spotkanie ZK w celu rozmowy i uzgodnienia obszarów wymagających wsparcia dziecka/ucznia; z uwzględnieniem jego dostrzeżonych problemów i mocnych stron. ZK ustala konieczne działania wspierające. W czasie spotkania ZK uzupełniany jest wspólnie Protokół Konsultacji Zespołowych, a w nim Formularz Konsultacji Zespołowych. W protokole zapisywane są także informacje o planowanych działaniach wspierających, czasie ich realizacji, osobach odpowiedzialnych za poszczególne zadania oraz potrzebie podjęcia dalszych diagnoz i ocen, np. z wykorzystaniem Arkusza Obserwacji Ucznia (AOU) w obszarach, w których w Formularzu Konsultacji Zespołowych wskazano występowanie problemu.

Etap 3

Jeśli w wypracowanym przez ZK wspólnym Formularzu Konsultacji Zespołowych wskazano obszary problemowe, przeprowadza się w nich szczegółową obserwację z wykorzystaniem Arkusza Obserwacji Ucznia (AOU) lub/oraz innych narzędzi w procesie Szkolnej Oceny Funkcjonalnej. Nauczyciel lub inny specjalista (np. pedagog, psycholog, pedagog specjalny, logopeda) przeprowadza obserwację funkcjonowania ucznia w szkole, a rodzic w domu. Obserwacja może dotyczyć wybranych obszarów – lub wszystkich 9 obszarów wskazanych w AOU, co pozwoli uzyskać całościowy obraz funkcjonowania ucznia w zakresie aktywności i uczestniczenia. Jeśli jest kilka obszarów problemowych, wskazana jest taka całościowa ocena. Obserwacja jest elementem procesu konsultacji szkolnych, a wypełnienie AOU umożliwia uzyskanie konkretnych informacji o zakresie ograniczeń w aktywności i uczestnictwie dziecka w edukacji szkolnej, jak również w środowisku domowym.

Na tej podstawie wskazywane są obszary wymagające wsparcia. AOU pozwala uporządkować sposób myślenia o funkcjonowaniu w obszarach istotnych dla realizacji roli ucznia. Jest przewodnikiem nauczyciela w szerokim spojrzeniu na sytuację ucznia.

Etap 4

Po wypełnieniu Arkusza Obserwacji Ucznia przez osoby uczestniczące w konsultacjach organizowane jest kolejne spotkanie ZK. Przeprowadza się na nim analizę i porównanie wyników z obserwacji dokonanych przez członków ZK oraz wyników uzyskanych z innych źródeł (np. szczegółowej diagnozy pedagogicznej, logopedycznej, psychologicznej czy medycznej),). Podejmowane są ustalenia co do możliwości prowadzenia w placówce edukacyjnej dalszych diagnoz (z wykorzystaniem innych kolejnych narzędzi do oceny nauczycielskiej oraz diagnozy psychologiczno-pedagogicznej). Ustala się organizację dalszego wsparcia edukacyjno-specjalistycznego i terapeutycznego w placówce. Może też zapaść decyzja o potrzebie skierowania ucznia w celu wykonania pogłębionej oceny funkcjonalnej w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej (PP-P). Efekty analiz ZK prezentuje Protokół Szkolnej Oceny Funkcjonalnej.

Etap 4 cd.

W przypadku podjęcia decyzji o wdrożeniu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego przez ZK lub według wskazówek przekazanych z PP-P, spotkania zespołu odbywają się co najmniej dwa razy w roku szkolnym. W ewaluacji udzielanego wsparcia można ponownie wykorzystywać Formularz Konsultacji Zespołowych oraz Arkusz Obserwacji Ucznia. W przypadku konieczności podjęcia pogłębionej oceny funkcjonalnej komplet dokumentów: Protokół Szkolnej Oceny Funkcjonalnej oraz formularze i arkusze z dotychczasowych obserwacji przekazywany jest do P-PP. Tam podjęte będą dalsze działań diagnostycznych pod kątem uruchomienia kolejnego poziomu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego.

Arkusz Obserwacji Ucznia

Arkusz Obserwacji Ucznia - wstęp

Arkusz Obserwacji Ucznia jest narzędziem rekomendowanym do wykorzystania wtedy, kiedy potrzebna jest szczegółowa spersonalizowana obserwacja funkcjonowania ucznia w jednym lub kilku obszarach jego aktywności i uczestniczenia (zgodnie z modelem ICF). Narzędzie zbudowano w oparciu o wyszczególnione w modelu ICF (2001) dziewięć obszarów funkcjonowania ucznia, które zostały powyżej scharakteryzowane. Dla każdego z obszarów wybrano spośród przypisanych do niego w modelu ICF kody, które w istotny sposób wskazują przestrzenie aktywności i uczestniczenia ucznia właściwe dla danego wieku. W narzędziu korzystano z opisów dla 43 wybranych uprzednio kodów z kategorii Aktywność i Uczestnictwo (ICF 2001), a szczegółowe analizy zespołu opracowującego narzędzie umożliwiły na przyporządkowanie kodów do poszczególnych kategorii wiekowych uczniów.

AOU - wersje

Arkusze Obserwacji Ucznia ma zatem 4 wersje, które są przeznaczone odpowiednio dla :

1. uczniów klas I - III szkoły podstawowej
2. uczniów klas IV-VI
3. uczniów klas VII-VIII
4. uczniów szkół ponadpodstawowych.

AOU - system oceny

Każdy ze wskaźników oceniany jest na poprzez określenie, czy uczeń:

- wykonuje określoną aktywność samodzielnie (odpowiedź TAK),
- wykonuje ją, gdy otrzymuje wsparcie w postaci dłuższego czasu na jej wykonanie (odpowiedź: TAK, gdy otrzymuje więcej czasu),
- wykonuje ją, gdy otrzymuje wsparcie ze strony innej osoby, np. nauczyciela, rodzica, rówieśnika, specjalisty itp. (odpowiedź TAK, gdy otrzymuje wsparcie drugiej osoby)
- wykonuje ją, gdy otrzymuje wsparcie techniczne: posiada określone urządzenie (np. aparat słuchowy, zeszyt z powiększoną liniaturą) lub urządzenie to jest zapewnione przez placówkę czy dom rodzinny (np. pętla indukcyjna, mysz komputerowa ułatwiająca nawigację po stronie internetowej itp (odpowiedź TAK, gdy otrzymuje wsparcie techniczne)
- nie wykonuje danej aktywności.

AOU - badacze, analiza danych

Arkusz Obserwacji Ucznia wypełniany jest przez nauczyciela/specjalistę dobrze znającego ucznia oraz przez jego rodzica. Arkusz może też być wypełniony przez samego ucznia.

Zebrane w Arkuszu Obserwacji Ucznia dane podlegają następnie ocenie jakościowej, która podejmuje koordynator Szkolnej Oceny Funkcjonalnej i przedstawia ją w czasie konsultacji zespołowych. Zebrane dane wskazują na te aktywności, które uczeń wykonuje i nie potrzebuje wsparcia , ale także obszary wymagające zapewnienia wsparcia osobowego, technicznego czy organizacyjnego.

AOU - informacje końcowe

Protokół Szkolnej Oceny Funkcjonalnej przygotowywany jest jak finalny dokument podsumowujący szkolny etap oceny funkcjonalnej. Na podstawie danych z różnych źródeł, w tym wywiadu, badań specjalistycznych wykonywanych przy pomocy wystandaryzowanych narzędzi do diagnozy psychologiczno-pedagogicznej lub/i logopedycznej, rekomendowanego w niniejszej publikacji Arkusza Obserwacji Ucznia lub innych narzędzi zbierania danych o funkcjonowaniu ucznia przygotowany zostaje finalny protokół. Funkcjonowanie ucznia w zakresie aktywności i uczestnictwa przedstawiane jest w 9 obszarach modelu ICF, z podziałem na dostrzeżone u ucznia zasoby i mocne strony – oraz słabe strony i trudności. W końcowej części protokołu zamieszczana jest informacja o rekomendowanych działaniach, zakresach odpowiedzialności poszczególnych osób wspierających ucznia oraz okresie realizacji tych zadań. Protokół kończy się informacją, czy wskazana jest dalsza pogłębiona ocena funkcjonalna ucznia w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

ewadom@kul.pl

